

POLSKA MACIERZ SZKOLNA

MIESIĘCZNIK TOW. POLSKIEJ MACIERZY SZKOLNEJ
POŚWIĘCONY SPRAWOM OŚWIATY I WYCHOWANIA

Numer poświęcony kształceniu się nauczycieli.

WYŻSZE KURSY KORESPONDENCYJNE DLA NAUCZYCIELI SZKÓŁ POWSZECHNYCH.

Kursy uzupełniające dla czynnych nauczycieli szkół powszechnych, organizowane przez Wydział Pedagogiczny Polskiej Macierzy Szkolnej w Warszawie, mają już swoją tradycję. Zorganizowane w r. 1917, do chwili, kiedy nasze Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego całkowicie nie ujęło organizacji doksztalcania czynnych nauczycieli niewykwalifikowanych, spełniały swoje zadanie. W roku 1921 skończył się ostatni „końcowy“ kurs, zorganizowany systemem korespondencyjnym.

Obecnie Wydział Pedagogiczny postanowił przyjść z pomocą *wykwalifikowanym nauczycielom*, przez umożliwienie im rozszerzenia i pogłębienia wiadomości w zakresie pewnych specjalnych grup przedmiotów, oraz zdobywania wiadomości o metodach nauczania tych przedmiotów w wyższych klasach szkoły powszechnej.

Ministerstwo W. R. i O. P. urządza roczne wyższe kursy nauczycielskie w Warszawie, a w przyszłości i w większych mia-

stach urządzić je będzie. Lecz nie wszyscy nauczyciele pragnący się na te kursy dostać mogą otrzymać płatny urlop i przyjęcie. A jednak dobry nauczyciel nigdy właściwie nie może przestać kształcić się, jeżeli nie chce stać się rutynistą i utracić właściwą wartość i siłę twórczą. Tem bardziej dziś, gdy dąży się do rozwijania szkoły powszechnej, do wyżej zorganizowanych stopni, gdy w wyższych jej klasach staje nauczyciel wobec trudnych problemów, wymagających gruntownego przygotowania ogólnego i metodycznego.

To też Macierz pragnie przyjść z pomocą nauczycielstwu polskiemu, szczególnie tym, którzy poza pracą zawodową w szkole, pamiętają o tem, że niejednokrotnie są jedynym przedstawicielstwem inteligencji na pewnym obszarze — i pracą swą społeczną poza szkołą przyczyniają się do podniesienia uświadczenia ogólnego. Rzuconym na głęboką prowincję, a mającym pragnienie wiedzy i wykształcenia, Kursy mają dać wskazówki i pomoc przy prowadzeniu studjów.

Największą trudność w pracy samokształceniowej, prowadzonej na podstawie programu i wskazówek, sprawiać będzie brak wszystkich książek, wskazanych przez profesorów-korespondentów. Podręcznik i wogóle encyklopedyczne gromadzenie wiadomości musi być usunięte na plan dalszy; cały nacisk w pracy położyć trzeba na samodzielne wykonywanie ćwiczeń i prac piśmiennych, które mają być sprawozdaniem z opanowanych i przetrawionych dziedzin wiedzy. To też wobec drożyzny książek, nie wszystkie słuchacz-korespondent będzie mógł nabyć, — byłoby to zresztą i zbyt wiele. Należy rozejrzeć się w istniejących w okolicy bibliotekach nauczycielskich, społecznych i prywatnych, wyszukać potrzebne książki i zamówić je sobie na pewien czas.

Bardzo ważnym warunkiem osiągnięcia zamierzonych rezultatów w pracy jest systematyczność. Pewna ściśle określona ilość godzin pracy codziennie, z większem natężeniem w dniach wolnych i w czasie feryj świątecznych i wakacyjnych, umiejętnie rozłożenie materiału naukowego na pewien określony czas, regularne nadsyłanie prac piśmiennych i komunikowanie się za ich pośred-

nictwem z profesorem - korespondentem, przybywanie na zjazdy i składanie repetycyj końcowych, — oto czynniki, które pracy słuchaczy-korespondentów zapewnią pożądany rezultat, a Kursom pozwolą spełnić swoje zadanie.

REGULAMIN

dla słuchaczy Wyższego Kursu Korespondencyjnego dla wykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych.

§ 1. Kurs ma na celu umożliwić słuchaczowi: *a)* rozszerzenie i pogłębienie wiadomości rzeczowych z obranej grupy przedmiotów, *b)* zdobycie wiadomości o metodach nauczania przedmiotów obranej grupy w wyższych klasach szkoły powszechnej, z uwzględnieniem nowoczesnych wymagań pedagogiki i dydaktyki, i *c)* przygotowanie do wyższego egzaminu nauczycielskiego (w Małopolsce egzamin wydziałowy).

§ 2. Kurs obejmuje trzy oddziały: humanistyczny, matematyczny i przyrodniczy. Na wszystkich wydziałach obowiązują następujące przedmioty zawodowe: 1. Psychologia, 2. Pedagogika, 3. Higijena, 4. Polska współczesna i 5. Gospodarstwo społeczne (Ekonomja). Ponadto: na oddziale humanistycznym *a)* język i literatura, *d)* historia powszechna i polska; na oddziale matematycznym *a)* matematyka, *b)* geometria, *c)* fizyka i na oddziale przyrodniczym *a)* przyroda, *b)* geografia.

§ 3. Nauka na Kursie odbywa się sposobem korespondencyjnym i polega na wzajemnem porozumiewaniu się słuchacza korespondenta z profesorem korespondentem w ramach obowiązującego programu i w związku z obowiązującymi podręcznikami, lekturą i tematami prac piśmiennych.

§ 4. Nauczyciel przyjęty na Kurs, po uiszczeniu obowiązującej należności otrzymuje: 1. program nauki na obranym oddziale, 2. wykaz podręczników i lektury, 3. tematy prac piśmiennych, któ-

re stanowią zarazem plan samodzielnej pracy w ramach obowiązującego programu.

§ 5. Czas trwania Kursu zależy od intensywnej pracy słuchacza. Nie może w każdym razie trwać dłużej jak trzy lata. Pożądane jest kończenie Kursu w okresie krótszym.

§ 6. W czasie trwania Kursu, słuchacz jest obowiązany *a)* na podstawie wiadomości zdobytych samodzielnie przy pomocy wskazanych podręczników i lektury, nadesłać wszystkie obowiązujące prace z danego przedmiotu: *b)* złożyć ustne repetycje ze wszystkich przedmiotów, obowiązujących w obranym oddziale.

Uwagi: A) opracowane tematy, w obowiązującym porządku, przesyła słuchacz do biura Zarządu Głównego Polskiej Macierzy Szkolnej — Warszawa, Krakowskie-Przedmieście 7, m. 4, celem doręczenia profesorom korespondentom. Do prac załącza słuchacz (na tym samym arkuszu lub zeszytcie) pytania i wątpliwości, które w pracy nad daną dziedziną napotyka. Poprawione prace z odpowiedziami i uwagami zwraca się słuchaczowi.

B) Do repetycji ustnej przed wskazanym przez Radę Pedagogiczną Kursu, profesorem, może być dopuszczany słuchacz, który złoży wszystkie obowiązujące prace z przedmiotu, z którego zamierza składać ustną repetycję. Repetycje odbywają się w czasie Zjazdów rocznych. Przy składaniu repetycji, słuchacz posiadać winien ze sobą wszystkie prace piśmienne z danego przedmiotu.

§ 7. Po złożeniu wszystkich repetycyj, a tem sanem przereobieniu obowiązujących podręczników, lektury i zadowalającym opracowaniu tematów, słuchacz-korespondent otrzymuje zaświadczenie, stwierdzające jego udział w Kursie i rezultaty pracy.

Uwaga: 1 Wyższy Kurs korespondencyjny dla wykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych, zorganizowany przez Wydział Pedagogiczny P. M. S. rozpoczyna się d. 15 listopada 1922 r. Oplata za Kurs wynosi 60,000 mk. od słuchacza, z czego słuchacz pokrywa 2/3 w dwu ratach, zaś 1/3 Zarząd Główny P. M. S. Wydział zastrzega sobie prawo podniesienia opłaty na wypadek dalszego spadku wartości marki polskiej.

Wyjaśnienie. Prawa, jakie daje ukończenie Wyższego Kursu Nauczycielskiego lub egzamin wydziałowy, zdobędzie słuchacz po złożeniu wyższego egzaminu nauczycielskiego przed Państwową Komisją Egzaminacyjną. Takie Komisje będą ustanowione przez Ministerstwo W. R. i O. P. na całym obszarze Rzplitej (w większych miastach) w niedługiej przyszłości.

PROGRAM OGÓLNY WYŻSZEGO KURSU dla nauczycieli kwalifikowanych.

Przedmioty zawodowe, obowiązujące wszystkich słuchaczy:

1. *Psychologia.* Powtórzenie w zarysie psychologii ogólnej oraz pogłębienie znajomości metod badania psychologicznego, zwłaszcza psychologii różnicowej, typu psychicznego dziecka w porównaniu z dorosłym, rozwoju dziecka, psychiki zbiorowości (klasy), metod i organizacji badań psychologicznych w szkole i ich praktycznego zastosowania. Literatura popularno-naukowa przedmiotu.

2. *Pedagogika.* Znaczenie wychowania w różnych epokach dziejowych, ze szczególnem uwzględnieniem wieku oświeconego i rewolucji. Empiryczny charakter pedagogiki i jej stosunek do psychologii, etyki i nauk społecznych. Teoria kształcenia woli, uczucia i umysłu w świetle współczesnych systemów pedagogicznych. Cele wychowania, pierwiastki ich etyczne, społeczne i narodowe. Podział dydaktyki, przegląd i ocena zadań, środków i organizacji nauczania, lekcje metodyczne i wizytacja szkół. Lektura ważniejszych dzieł pedagogów polskich i obcych. Literatura i czasopiśmiennictwo pedagogiczne.

3. *Higijena szkolna* w związku z higijeną osobniczą i społeczną, ewentualnie razem z teorią i praktyką wychowania fizycznego.

4. *Nauka o Polsce i ekonomika społeczna.* Rozwój terytorjalny Polski. Terytorjum Rzplitej współczesnej i jej bogactwa naturalne. Rozmieszczenie ludności polskiej i zróżnicowanie zaludnienia Rzpli-

tej. Obraz gospodarstwa narodowego, rolnictwa, przemysłu i handlu. Budowa Państwa Polskiego. Prawa i obowiązki obywatelskie samorząd. Ustrój szkolnictwa i ustawodawstwo szkolne. Kultura narodowa. Stan szkolnictwa i oświaty, związki i stowarzyszenia, życie polityczne. Organizacja nauki obywatelstwa w krajach obcych. Postulaty metodyczne. Produkcja. Czynniki i ustrój produkcji. Obrót (Wymiana. Pieniądz kruszcowy. Systemy monetarne. Pieniądz papierowy. Wymiana międzynarodowa. Polityka handlowa. Kredyt. Banki). Rozdział dochodów. Konsumcja.

Przedmioty oddziałowe, według wyboru słuchaczy:

I. Oddział humanistyczny: I. *Język i literatura*. Pogłębienie kursu gramatyki polskiej przez ćwiczenia w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni. Ogólne wiadomości o pochodzeniu języka literackiego. Zasadnicze pojęcie o istocie zjawisk językowych i literatura popularno-naukowa z tego zakresu. Zagadnienia metodyczne, przegląd i ocena metod nauki czytania i pisania, lekcje metodyczne. Ocena podręczników gramatyki polskiej.

Analiza treści i formy wybitnych pod względem estetycznym lub charakterystycznych dla danej epoki utworów poezji polskiej, zwłaszcza nowszej. Rozprawy krytyczne literackie, dotyczące omawianych autorów. Charakterystyka rodzajów i prądów literatury na zasadzie przeczytanych utworów. Metodyka lektury szkolnej i wypracowań piśmiennych, lekcje metodyczne. Literatura dziecięca.

II. *Historja powszechna i polska*. Powtórzenie kursu historii ze szczególnem uwzględnieniem dziejów i pomników kultury materialnej i duchowej, rozwoju instytucyj prywatnego i publicznego życia w Polsce oraz jej stosunków z bezpośrednimi sąsiadami. Rozbiór ważniejszych źródeł historycznych polskich, przeznaczonych do lektury szkolnej. Literatura popularno-naukowa przedmiotu i popularno-szkolna. Program i metodyka historii w szkole powszechnej, lekcje metodyczne. Przegląd i ocena historycznych pomocy naukowych.

2. Oddział matematyczny: I. *Matematyka*. Powtórzenie 4 działań algebraicznych. Równania i funkcje I i II stopnia, grafika. Potęgi i pierwiastki. Działania z wielkościami niewymiernymi. Logarytmy. Zasady kombinatoryki. Dwumian Newtona. Zadania na dyskusję funkcji. Planimetria i stereometria. Elementarne zadania z miernictwa. Główne zasady trygonometrii i geometrii rzutowej. Zadania konstrukcyjne. Konferencje i lekcje metodyczne w związku z programem szkoły powszechnej. Wiadomości z historii matematyki.

II. *Fizyka*. Najważniejsze zjawiska i prawa fizyczne. Eksperyment i matematyczne formułowanie praw w drodze laboratoryjnej. Konstruowanie i rozwiązywanie zadań oraz ocena środków i pokazów, które mają zastosowanie przy wykonywaniu programu szkoły powszechnej.

3. Oddział przyrodniczy: *Przyroda*. Przegląd zasadniczych zjawisk fizycznych i chemicznych w drodze demonstracji i ćwiczeń laboratoryjnych. Powtórzenie w zarysie mineralogji i krytalografji. Pogłębienie przez ćwiczenia znajomości botaniki i zoologii ze szczególnem uwzględnieniem działów, ważnych do ustalenia zasadniczych zjawisk biologicznych, bądź dla wykonania programu szkoły powszechnej. Postulaty i lekcje metodyczne, organizacja samodzielnej pracy uczniów szkoły powszechnej.

b) *Geografia*. Historia poglądów na stanowisko ziemi we wszechświecie i teoria Kopernika. Kartografia i teoria ważniejszych rzutów geograficznych, zestawienie wiadomości z geologii. Ukształtowanie poziome i pionowe. Mapy warstwiczne. Łądy i wody. Klimat, zasady meteorologii. Krótkie wiadomości z geobotaniki, geozoologii i antropogeografji. Geografia opisowa Polski i ogólny przegląd pięciu części świata. Obserwacje i doświadczenia geograficzne. Rysowanie planów i map, lepienie z gliny form powierzchni, konstrukcje prostych przyrządów astronomicznych. Postulaty metodyczne, ich realizacje, wycieczki, wystawy i muzea szkolne. Literatura popularno-naukowa przedmiotu.

PROFFSOROWIE-KORESPONDENCI:

Pedagogika: *Józef Lewicki.*

Higijena szkolna: *Dr. Władysław Zawadzki.*

Nauka o Polsce współczesnej, Ekonomika społeczna: *Mieczysław Chmielewski i Józef Jakubowski.*

Język polski: *Cecylja Niewiadomska, Marja Wehrowa, Kazimierz Król.*

Literatura polska: *Manfred Kridl, Ratyński.*

Historja powszechna i polska: *Juljan Fabianowski, Józef Bojasiński.*

Matematyka i geometryja: *L. Rusiecki, Tadeusz Sierżputowski.*

Fizyka: *Marjan Grotowski.*

Przyroda: *Maksymiljan Heilpern.*

Geografja: *Regina Fleszarowa.*

P E D A G O G J A.

Podręczniki:

Zarzecki L.—„Wstęp do pedagogiki“—Książnica Polska—1922.

— „Dydaktyka ogólna“ — „ — — 1920.

Herbart.—„Pedagogika ogólna“—Gebethner—1912.

Claparède.—„Psychologja dziecka i pedagog. eksper.“—Wende—1918.

Bizoń.—„Historja wychowania“—Lwów, Tow. Ped.—1920.

Bykowski.—„Zasady pedagogiki doświadczalnej“—Książnica Polska—1921.

Lektura:

Szczepanowski St. (Piast).—„O polskich tradycjach w wychowaniu“
Lwów—1912.

Gojld.—„Pogadanki moralne dla dzieci“, 2 tomy—Arct.

Piramowicz.—„Powinności nauczyciela“—Fischer-Wende—1919.

Dobrowolski St.—„Nauczyciel jako główny czynnik rozw. szkoln.
powszechnego“—Książnica Polska.

Zarzecki.—„Wychowanie a charakter“—Gebethner—1921.

Chrzanowski.—„Wielka reforma szkolna Konarskiego“—Arct—
Książki dla wszystkich, 405.

- Żulińska B.—„Nauka moralności narodowej“ — № 85 Bibl. Macierzy.—Lwów, 1913.
- Tync St.—„Nauka moralności w szkołach Komisji Eduk. Narodowej.—Kraków, 1922.
- Salcman—„Wychowanie wychowawcy“—Arct—Książki dla wszystkich; 144.

Tematy do obowiązkowych prac piśmiennych:

1. Cel i granice wychowania. Czy wychowanie jest nauką, czy sztuką?
2. Surowa powaga, czy radosna atmosfera powinna panować w szkole wobec a) karności b) kłamstwa?
3. Poczucie godności własnej, godności narodu w szkole.
4. Energja czynu i panowania nad sobą, miłość bliźnich.
5. Rola piękna w szkole.
6. Metody i formy nauczania (stopnie formalne, plany lekcyj, pogląd).
7. Stosunek nauczyciela do przełożonych.
8. Nauczyciel a jego otoczenie? Planowa akcja oświatowa.
9. Organizacje i czasopisma dzieci i ich rola wychowawcza.
10. Stosunek Państwa do wychowania w różnych epokach dziejowych i w przyszłości.

H I G J E N A.

Zarys anatomji i fizjologii człowieka oraz higieny osobniczej.

Ogólny pogląd na budowę człowieka, komórka, tkanka, ustrój. Narządy i ich czynności.

Szkielet. Budowa kości. Stawy i więzy. Mechanika szkieletu. Zniekształcenie szkieletu.

Mięśnie. Ich rodzaje i budowa. Fizjologja pracy mięśniowej. Zmęczenie. Związek mięśni z ustrojem nerwowym.

Skóra. Budowa i znaczenie dla ustroju. Czystość skóry, kąpiele. Zapobieganie chorobom skórny. Odzież.

Narządy oddechowe. Nos, gardło, krtań, tchawica, oskrzele,

pluca—ich budowa i czynności. Powietrze i jego skład. Mechanizm i chemizm oddychania. Ćwiczenia oddechowe.

Narządy krwiobiegu. Serce i naczynia krwionośne i chłonne. Krew i limfa. Krwiobieg. Wpływ ruchu na krwiobieg i oddychanie. Wpływ ćwiczeń cielesnych (gimnastyka, gry ruchowe i sporty) na najważniejsze funkcje ustroju. Higjena ruchu.

Narządy trawienia. Budowa przewodu pokarmowego i czynności. Higjena ust, zębów, pokarmów.

Układ nerwowy. Budowa i czynność poszczególnych odcinków (mózg, mlecz pacierzowy, nerwy obwodowe, n. współczulny). Higjena pracy umysłowej.

Narządy zmysłów. Budowa i czynność. Wzrok, sluch, węch, smak, dotyk, zmysł mięśniowy. Higjena zmysłów.

Higjena publiczna.

Stanowisko człowieka w przyrodzie, wpływ warunków zewnętrznych na ustrój ludzki—pojęcie zdrowia i choroby.

Powietrze, gleba i woda—jako szerzyciele chorób.

Higjena mieszkań—budowa, oświetlenie, ogrzewanie, przewietrzanie.

Higjena miast i wsi—budowa, oświetlenie, zaopatrzenie w wodę, usuwanie nieczystości.

Choroby zakaźne—podstawy bakterjologii, odkażanie, szczepienie.

Zwalczanie—gruźlicy, alkoholizmu, chorób wenerycznych.

Higjena zawodowa—środki ogólne i przepisy higieniczne dla poszczególnych zawodów.

Higjena szkolna.

Stosunek higjeny szkolnej do higjeny ogólnej.

Higjena budynku szkolnego i urządzeń szkolnych.

Choroby wieku szkolnego i zapobieganie.

Lekarz szkolny i opieka lekarska w szkole.

Obowiązki nauczyciela jako higienisty szkolnego.

Żywnienie dzieci w szkole, kąpiele, kolonje letnie.

Niezbędne kwalifikacje zdrowotne dla kandydatów do stanu nauczycielskiego.

Ratownictwo.

Pierwsza pomoc przy stłuczeniu, złamaniu kości, zwichnięciu. Zranienie i tamowanie krwotoku. Opatrunek. Oparzenie. Odmrożenie. Sztuczny oddech. Ratowanie topielca. Pomoc w otruciach.

Podręczniki:

- 1) Podręcznik higieny — Dr. M. Biehler.
- 2) Higiena szkolna pod redakcją dr. Kopczyńskiego.
- 3) Człowiek — krótki zarys nauki o budowie i czynnościach ciała ludzkiego, z uwzględnieniem przepisów higieny — dr. Wł. Wychowskiego.
- 4) Gimnastyka — W. Sikorskiego. Wyd. III.
- 5) Zabawy i gry ruchowe — prof. Piaseckiego. Wyd. III.
- 6) O ćwiczeniach oddechowych — dr. Wł. S.-Zawadzki — 1922 r.

Tematy do obowiązkowych prac piśmiennych:

1. Rola higieny w życiu. Zdrowie i choroba.
2. Choroba zakaźna. Środki ogólne i szkolne w zwalczaniu szerzenia się zarazy.
3. Gruźlica jako klęska społeczna. Zapobieganie szerzenia się gruźlicy w szkole.
4. Higiena a pedagogja. Higiena pracy umysłowej.
5. Znaczenie ruchu dla rozwoju i zdrowia organizmu rosnącego. Ćwiczenia metodyczne, gry ruchowe i sporty.
6. Znaczenie kultury oddechowej wogóle. Ćwiczenia oddechowe szkolne.

NAUKA O POLSCE I EKONOMIKA SPOŁECZNA.

Podręczniki:

- Dr. K. Petyniak-Sanecki i K. Tomanek — Zasady ekonomji społecznej.
- A. Wereszczyński i K. Kucharski — Wiadomości o Polsce współczesnej.
- K. Chmielewski — Nauka o Polsce współczesnej.
- A. Jackowski — Życie gospodarcze Polski.

Polska współczesna (kwartálnik, obfita biblijografja).
 Witkowska i Sawicki — Nauka o Polsce współczesnej.
 Daszyńska-Golińska — Rozwój i samodzielność gospodarcza Z. P.
 Peretiatkowicz — Konstytucja Rzplitej Polskiej.

Tematy do obowiązkowych prac piśmieniowych:

- I. Położenie geograficzne Ziem Polskich i ich zaludnienie.
 - a) Ziemie historycznie i etnograficznie polskie, obecny obszar, zaludnienie i granice Rzplitej.
 - b) Dodatnie i ujemne strony położenia geograficznego Z. P. dla gospodarczego i politycznego rozwoju Rzplitej.
 - c) Ludność Z. P. pod względem etnograficznym i wyznaniowym, oraz jej rozmieszczenie.
- Ia. Gospodarstwo społeczne, jego rozwój i funkcje.
 - a) rozwój gospodarczy Z. P. podług poszczególnych krain.
- II. Produkcja i jej czynniki.
 - a) Charakterystyka udziału przyrody, pracy i kapitału w produkcji dóbr.
 - b) Bogactwa naturalne Z. P. (gleba, płody kopalniane, siły wodne) i rodzaje produkcji (rolnictwo, hodowla, leśnictwo, górnictwo, przemysł przetwórczy).
- III. Kapitalizm.
 - a) Charakterystyka produkcji kapitalistycznej.
 - b) Przesilenia ekonomiczne wskutek nadprodukcji i sposoby walki z niemi.
 - c) Formy przedsiębiorstw kapitalistycznych; polskie sp. akcyjne.
 - d) Udział obcych kapitałów w polskim przemyśle.
- IV. Obieg i wymiana dóbr.
 - a) Wartość i jej rodzaje, teoria wartości; cena.
 - b) Polski handel wewnętrzny i zewnętrzny (bilans handlowy), polskie targi i giełdy.
- V. Znaczenie komunikacji dla rozwoju ekonomicznego i kulturalnego; polskie drogi komunikacyjne i stan ich:
 - a) drogi żelazne;

- b) drogi wodne: rzeki i kanały;
- c) drogi kołowe;
- d) poczta, telegraf, telefon, lotnictwo.

VI. Pieniądz.

- a) Funkcje pieniądza i teoria.
- b) Systemy monetarne.
- c) Stan waluty polskiej.
- d) Polska polityka skarbowa: budżety, długi państwowe (zewn. i wewn.), podatki.

VII. Rozwój kredytu i jego znaczenie dla gospodarki krajowej. Instytucje kredytowe w Polsce.

VIII. Podział dochodu społecznego i konsumpcja.

- a) Partycypacja w dochodzie społeczn. czynników produkcji.
- b) Znaczenie oszczędności dla bogactwa narodowego.

IX. Ustrój Rzplitej według konstytucji z 17 marca 1921 r.

- a) Ogólna charakterystyka państwowości polskiej.
- b) Podział władz i ich charakterystyka.
- c) Podział administracyjny Rzplitej i ustrój władz admin.
- d) Samorządy i autoñomja.

X. Oświata i szkolnictwo.

- a) Ustrój naszego szkolnictwa.
- b) Obecny stan oświaty; walka z analfabetyzmem.
- c) Charakter kultury polskiej i wpływy obce.

XI. Monograficzne opracowanie jednej z poniżej wymienionych dzielnic z punktu widzenia znaczenia jej dla Rzplitej. W szczególności uwzględnić: 1) położenie geograficzne, 2) stosunki historyczne, etnograficzne i kulturalne; 3) bogactwa naturalne i rozwój przemysłowy; 4) dzieje omawianej dzielnicy w okresie budowy Państwa Polskiego (t. j. od 1918) oraz obecny jej ustrój i losy.

Gdańsk, Górny Śląsk, Śląsk Cieszyński, Małopolska Wschodnia, Litwa Wileńska.

XII. Rozwinąć na podstawie przerobionego materiału i literatury uzupełniającej dowolny z podanych tematów:

1. Samowystarczalność Ziem Polskich pod względem gospodarczym.
2. Spółdzielczość i jej stan w Polsce.
3. Reforma rolna w Polsce.
4. Etatyzm a inicjatywa prywatna; ich wpływ i znaczenie dla rozwoju gospodarczego i kulturalnego Polski.
5. Analiza Konstytucji 17 Marca.
 - a) Porównanie z Konstytucją 3-go Maja.
 - b) „ „ z konstytucjami innych narodów.
6. Nauka o Polsce współczesnej, jako podstawa wychowania obywatelskiego.

Postulaty metodyczne. Opracować lekcję na temat:
„Czy Polska jest bogatą?“

T E M A T Y Z F I Z Y K I.

Podręczniki: *S. Kalmowski* — Fizyka,

A. Witkowski i *K. Zakrzewski* — Zarys Fizyki.

(Jakkolwiek materiał, zawarty w którymkolwiek z tych podręczników, wystarcza całkowicie do wyczerpującego opracowania każdego z niżej podanych tematów, to jednak często zdarzyć się może, że bezpośredniej odpowiedzi na umieszczone w tematach pytania słuchacz nie znajdzie. Powinien on wtedy na zasadzie zdobytych wiadomości samodzielnie daną odpowiedź opracować.)

1. Klasyfikacja ruchów punktu w zależności od zmian, jakich podczas ruchu doznaje prędkość (zmiana kierunku, zmiana wartości); związek jaki zachodzi między prędkością, drogą i czasem w ruchu jednostajnym, jednostajnie zmiennym (wzór i wykres) i dowolnym (wykres).

2. Ruch jednostajny po kole: zastosowanie do rozwiązania go trzech zasad dynamiki Newtona; wyznaczenie wartości i kierunku przyspieszenia, siły dośrodkowej i odśrodkowej (wskazanie punktu przyczepienia tych sił). Wyjaśnienie działania regulatora.

3. Zastosowanie zasady zachowania energii do wyjaśnienia

działania machin prostych (dźwignia, wielokrażek, równia pochyła, śruba, klin). Jednostki sił (układ C. G. S. i ciężarowy).

4. Dokładne wyjaśnienie różnicy między masą i ciężarem. Mierzenie mas (szczegółowe wyjaśnienie, dlaczego na wadze dwuramiennej wyznaczamy nie ciężary lecz masy). Co mierzymy dynamometrem?. W jakich warunkach dynamometr może nam służyć do pomiaru mas?. Środek ciężkości, środek masy. Główne własności środka masy.

5. Wielkości wyznaczające ruch obrotowy: prędkość kątowna, moment siły, moment bezwładności. Jakim wielkościom odpowiadają one w ruchu postępowym?. Moment pary sił i jego główne własności. Osi swobodne. Ciężenie powszechne: wyznaczenie stałej grawitacji. Wahadło proste i złożone; zastosowanie wahadła do mierzenia przyspieszenia ziemskiego. Doświadczenia Foucaulta (szczegółowe objaśnienia).

6. Klasyfikacja ciał zależnie od ich własności sprężystych (prawa Hoosze'a, współczynniki sprężystości). Wspólne własności cieczy i gazów; różnice między cieciami i gazami (wykreślne przedstawienie prawa Boyle'a-Mariotte'a, granice jego stosowalności). Wyznaczenie gęstości ciał stałych i ciekłych (co najmniej dwie ważniejsze metody). Określenie gęstości względnej i bezwzględnej. Gęstość normalna gazów.

7. Skale termometryczne: rtęciowa, gazowa i bezwzględna. (Dokładny ich rozbiór i porównanie).

Gazy doskonałe: ich równanie. Para nasycona i nienasycona. Szczegółowy rozbiór izoterm gazów i cieczy. Temperatura krytyczna.

8. Zmiany stanów skupienia. Zależność temperatury topnienia i wrzenia od ciśnienia.

Mechaniczny równoważnik ciepła (przykłady przechodzenia ciepła w pracę). Znalazienie jego wartości z różnicy ciepła właściwego gazu pod stałym ciśnieniem i w stałej objętości. Uogólniona zasada zachowania energii. Ogólne sformułowanie drugiej zasady termodynamiki (Wyjaśnienie jej na paru przykładach).

9. Energja promieniowania (czem się różni od innych posta-

ci energii np. cieplnej). Ważniejsze metody pomiaru prędkości tej energii. Dowody doświadczalne przemawiające za tem, że promieniowanie polega na rozchodzeniu się zaburzeń perjodycznych: interferencja, uginanie. Siatka dyfrakcyjna; widmo normalne; wyznaczanie długości fal; granice widzialnej części widma. Ograniczenie twierdzenia o prostolinjowem rozchodzeniu się energii promieniowania.

10. Odbicie i załamanie z punktu widzenia teorii falowej. Kiedy możemy rozpatrywać zamiast fali jej promienie?. Granice stosowalności wzorów optyki geometrycznej. Węzły i punkty główne układu powierzchni kulistych. Szczegółowe rozpatrzenie (wykreślenie biegu promieni, wyznaczenie powiększenia) jednego z niżej podanych narzędzi optycznych (luneta astronomiczna, lornetka teatralna, mikroskop). Oko jako przyrząd optyczny.

11. Polaryzacja światła, podwójne załamanie. Zależność promieniowania ciała od temperatury. Prawo Kirchhoffa. Analiza widmowa. Przyrządy, służące do otrzymania widma (siatka dyfrakcyjna, pryzmat; z czego wynika rozszczepienie w jednym i drugim wypadku).

12. Zasadnicze prawa elektrostatyki. Związek między potencjałem i natężeniem pola elektrycznego. Jednostka naboju, potencjału i natężenia pola. Energia pola elektrycznego.

13. Prąd elektryczny: prawo Ohm'a, Kirchhoffa i Joule'a. Opór elektryczny: jego zależność od rodzaju ciała (związek między przewodnictwem elektrycznem i cieplnem) i temperatury; jego jednostka, pomiar oporu (most Wheatstone'a).

Treść № 10: Wyższe Kursy Korespondencyjne dla nauczycieli szkół powszechnych. — Regulamin dla słuchaczy Wyższego Kursu Korespondencyjnego. — Program ogólny Wyższego Kursu dla nauczycieli wykwalifikowanych.

Redaktor Józef Stemler.

Wydawca Józef Świeżyński.

Adres Redakcji i Administracji: Warszawa, Krakowskie-Przedm. 7 m. 4.

Przedpłata rocznie mkp.1000 z przesyłką. Cena oddzielnego egzempl. mk. 100.